

TERCİH

MAYIS 2021, SAYI 7

SÜPER-EGONUN
TERCİHİ

NASIL TERCİH
YAPARIZ?

KARAR VERMEK VE TERCİH ETMEK

YEĞLEDİKLERİMİZ-YEĞLEMEDİKLERİMİZ

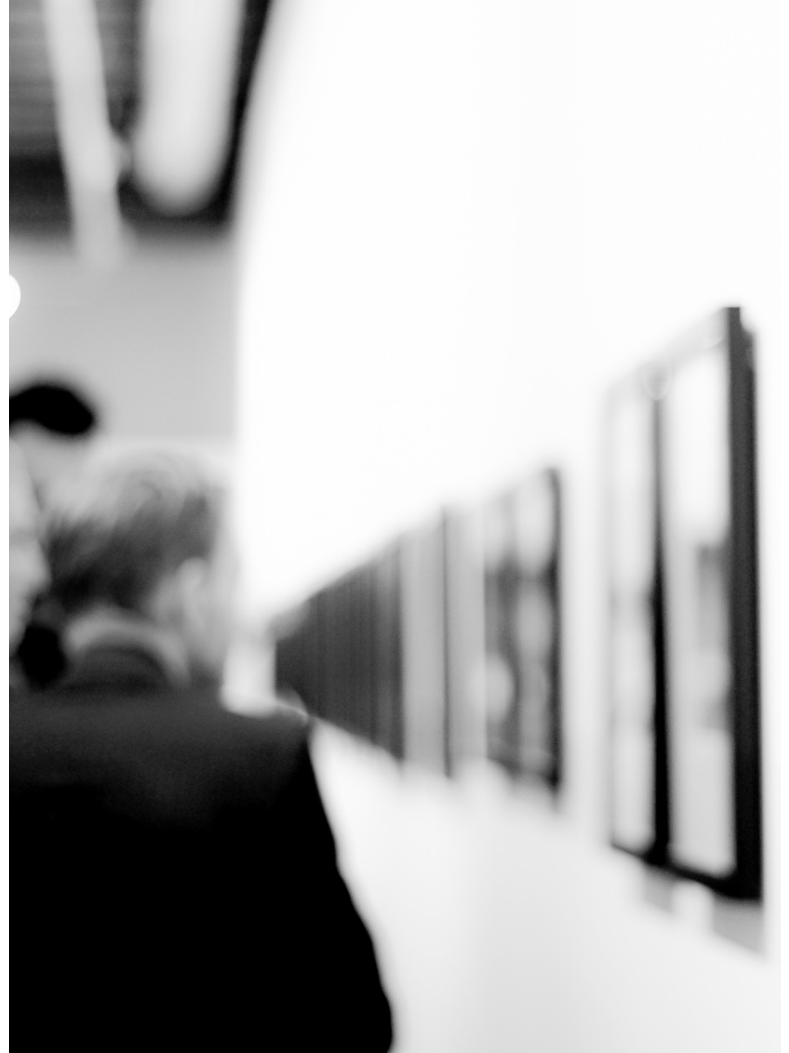
Tercih etmek ya da seçenekleri rasyonel bir zihinle değerlendirip karar verebilmek. Tercih Arapça dilinden Türkçemize yerleşmiştir. TDK'ya göre tercih 'YEĞLEME' manası taşımaktadır. Çağımızda tercih her yerde her alt kültürde kullanılmaktadır. Gençler okul tercihi yaparlar, üniversite tercihi yaparlar. Yetişkinler iş tercihi, eş tercihi yaparlar. Ömrümüz boyunca tercih yaparız.

Peki nasıl tercih yaparız? Tercih yapmamız gerektiğini zihnimiz nasıl algılar? Tercih yaparken karar mekanizmasını kim kurar zihinlerde? İnsan Ödül-ceza pekiştireçlerini sunan sistemleri nasıl farkederek? Yeğlediklerimizi seçerken kime göre seçeriz? İşte bu sayımızda yeğlediklerimize ve süpergonun tercihine değiniyoruz.

NASIL TERCİH YAPARIZ ?

Tercih, alternatifler arasında rasyonel bir değerlendirme ile en iyi olanı seçme sürecidir. Ve bu sürecin kazanmak ve kaybetmek gibi sonuçları olabiliyor. Her seçim bir vazgeçişti diyen Jean Paul Sartre belki de tercih edilmeyen diğer, öteki ihtimallere işaret etmiştir.

İnsanları (ve hayvanları da!) harekete geçiren durumlar iki tür olabilir. Ya cezadan kaçmak için harekete geçerler ya da ödüle ulaşmak için... Hayvanlardan farklı olarak insanlar gelecekte alabilecekleri ödül veya kaçınmak istedikleri cezalara göre de plan yapabilir ve yönlenebilirler. O yüzden ödül ve cezanın anlık olması gerekmez.

Anlık ödül ve ceza hesapları ile yapılan tercihler genellikle duygusal tercihler olur. Bu noktada insanların doğuştan getirdikleri yapısal özellikler ve dönemsel biyolojik özellikleri onları neyin harekete geçireceğini büyük ölçüde belirler.

Öyle bir an gelir ki tüm kararlar kötüdür; sorun, sonradan en az pişman olacağın kararı bulup seçmektir.

-Amin MAALOUF

Bazı seçimler öncelikli olarak cezadan kaçınmayı amaçlar, bazı seçimler ise öncelikli olarak ödüle yönelmeyi amaçlar. Genel olarak insanları, tercih yapma biçimlerine göre, cezadan kaçınanlar ve ödüle yönelenler olarak da bir spektrum üzerine yerleştirmek mümkündür.

Bir başka nokta ise yaptığınız seçimin size ne kadar ödül getireceği, ya da ne tür seçenekleriniz olup olmadığı konusunda yeterli bilgi sahibi olup olmama meselesidir. İlginç olarak seçeneklerin çok olmasının insanlara mutluluk değil mutsuzluk getirdiği ortaya çıkmıştır.

Çünkü seçenekler çoğaldıkça insanın kendi seçiminden şüphe duyma ve kaçırdıkları için pişmanlık duyma olasılığı da artar. Giderek bir "en iyiyi seçme" takıntısı ortaya çıkar ki bu da insanın yanlış seçim yapma korkusuna kapılması ve donup kalması ile sonuçlanabilir. (1)

SÜPER-EGONUN TERCİHİ

İnsan topluluklarının temel davranışlarında o toplumun kültürünün şartladığı davranışlar vardır. Diğer bir deyişle adet üzerine yapılan bu davranışlara kültürel davranışlar ya da kültür değerleri diyoruz. O halde insan davranışını anlamak için kültürün ne olduğunu bilmek gerekir. Nedir kültür? LINTON , "kültür, bir toplumun tüm hayat biçimidir" der.(2)

Karar verme günlük hayatımızın bütünleyici bir parçasıdır. Psikologlara göre, karar verme ilgi çekici bir davranıştır, çünkü kararlar birçok unsurun karşılıklı etkileşiminden meydana gelmektedir. Bu unsurların en önemlileri ise ekolojik, ekonomik, biyolojik ve kültürel unsurlar olarak ifade edilmektedir.

Schramm-Nielsen (2001) kültürel boyutların karar verme sürecine etkisini incelediği kültürlerarası çalışmasında, kültürel özellikleri birbirinden farklı olan Fransız ve Danimarkalı yöneticilerin karar verme davranış eğilimlerinin de belirgin bir şekilde farklılaştığını tespit etmiştir.

Yöneticilerin kültürel değerleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve yöneticilerin kültürel değerlerinin karar verme stilleri üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak için 103 işletme yöneticisi ile yapılan bir araştırma sonuçlarını inceleyelim. Türk toplumunda "ben" kavramından ziyade "biz" kavramı önemlidir, insanlar arasındaki bağlar güçlüdür ve bireyler kendilerini bir gruba ait olarak tanımlama eğilimindedirler. Bu bağlamda, Türkler zayıf durumda olan kişilere şefkat gösteren, iş hayatında veya özel hayatta çatışmalardan kaçınan, insan ilişkilerine ve yaşam kalitesine önem veren bir ülkedir.

Çalışmada Türk toplumunun kültürel değerleriyle ilgili ortaya çıkan sonuçlar, Aktaş(2010)'ın çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Aktaş'ın çalışmasında da, Türk toplumunun kültürel değerleri kolektivist, dışil, belirsizlikten kaçınan, paternalist ve güç mesafesi düşük olarak ortaya çıkmıştır.

'Kararlarımız kabul etmek istemese de büyük ölçüde sosyal konumumuzla sağladığımız uzuma ve çevreye bağlıdır.'

STEFAN ZWEIG

Diğer taraftan, Paşa, Kabasakal ve Bodur (2001)'un yaptıkları çalışmada temel aldıkları kültürel değerler boyutları farklı olmakla birlikte kolektivizm, belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesi boyutları yer almaktadır.

Bu çalışmada da Türk toplumunun kolektivizm, belirsizlikten kaçınma ve güç mesafesi boyutları oldukça yüksek çıkmıştır. Kolektivist bir yapı gösteren Türkler, paternalist ve dişil özelliklerin egemen olduğu, belirsizlikten kaçınan ve görelilik olarak güç mesafesinin yüksek olduğu bir toplumdur. Bu özelliklere sahip olan yöneticiler, şefkat, sevgi ve yardımseverlik gibi davranışları yüksek olan dolayısıyla grup üyeleriyle birlikte hareket eden ve grup üyelerini koruyan kişilerdir. Ayrıca bu yöneticiler belirsizlikten kaçınma dereceleri yüksek olduğu için karar alma davranışlarında daha fazla bilgi toplamaktadırlar. Bu bağlamda, bu yöneticilerin araştırmamızda da ortaya çıktığı gibi daha çok rasyonel ve sezgisel karar verme eğiliminde olduklarını söylemek mümkündür. (3)

*Belki de tercihlerimiz
kim olduğumuzun göstergesidir.
-Stephanie Meyer*

PDR ÖĞRENCİSİNİN GÖZÜNDEN TERCİH
-Elif VARGÜN

Tercih süreçleri yaşamın hangi alanıyla ilgili olursa olsun hep stresli geçer. Çünkü bir sorumluluğu ve sonucu vardır. İlkokul ve ortaokulda eğitim hayatımızla ilgili çok radikal kararlar vermeyi gerektirecek durumlara karşılaşmayız. Yaşam çarkına lisede biraz daha dahil olmaya başlarız. Ortaokuldayken Sosyal Bilgiler öğretmenim benim rol modelimdi. Sosyal Bilgiler öğretmeni olmak istiyordum. Bir yandan da yüzbaşı olmak istiyordum. Ne kadar da birbirine yakın meslekler değil mi? İnsan on dört yaşındayken dünya gerçeklerinden biraz bihaber oluyor. Mezuna kalmak, okulu uzatmak, atanamamak, işsiz kalmak, para kazanamamak gibi kavramlar daha hayatımıza girmiş olmuyor (tabi ki normal şartlarda).

“Kendinden dışarı çıkıp kendine bakmadıkça kim olduğunu asla bilemezsin.”

José Saramago

On dört yaşındayken liseyi bitirecek, üniversiteye gidecek, tüm bunlar olurken değişecek tek şeyin sadece zaman olacağını hep o on dört yaşındaki duygu ve düşüncelerimle kalacağımı sanırdım. Şu an yirmi iki yaşında biri olarak değişen en son şeyin zaman olduğunun farkına vardım. Ben bunlardan bihaberken ailem tüm bunların farkındaydı. Ekstradan heyecanlı ve stresli bir insan olduğumu da biliyorlardı. Bazen kendimizle ilgili her şeyi net göremeyebiliriz. José Saramago "Kendinden dışarı çıkıp kendine bakmadıkça kim olduğunu asla bilemezsin ." der. İşte ailemiz, öğretmenlerimiz, arkadaşlarımız kendimizden dışarı çıkıp kendimize bakmamız için iyi bir fırsattır. Bizde ki çoğu şeyi görürler. Bu noktada onlara kulak tıkamamak gerekir. Lise de sağlık meslek lisesi okumaya karar verdim. Böylece çalışmak için üniversite kazanıp, bitirmeyi değil de liseyi bekleyerek hayatımdan 4 yıl tasarruf etmiş olacaktım. Sınav stresi daha az olacaktı ve hepsinden en önemlisi istediğim bölümü işsiz kalma stresi olmadan okuyabilecektim

Bu karara ailemle birlikte vardık. Lise de anestezi ve reanimasyon okudum. Önce KPSS'ye girip sonra üniversite sınavına hazırlandım. Çünkü kpss ve üniversiteye giriş sınavının tarzı, zorluk derecesi ve amacı farklıdır. KPSS 'ye girip doksan aldım .Bu puanla atanma ihtimalim yüksek olduğu için atanmayı beklerken üniversite sınavına çalışmaya başladım. Bir sene mezuna kaldım. Şu an bir vakıf üniversitesinde tam burslu PDR okuyorum. Üçüncü sınıftayım aynı zamanda bir devlet hastanesinde 3 yıldır anestezi teknisyenliği yapıyorum. Kitap okumayı hep çok sevdim. Kitaplarda başkalarının hayatları vardır. Kahramanlarının , o kahramanları yaratan yazarın hayatından izler vardır. Bu sayede insanları onların duygularını, düşüncelerini daha çok merak ettim ve insan öznesine olan ilgim daha da arttı. Ayrıca doğru rehberlerle doğru tercihler yaptığıma inandığım için bende bir rehber olmak istedim ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik okumaya karar verdim.

*Kararlar doğru veya yanlış
değildir. Kararlar karardır.
Sen, sana göre en iyisini seç.*

ADAM FAWER

KAYNAKÇA

1. <http://eminezinnurkiloc.com/>
2. Kişiliğin Oluşmasındaki Kültürel Etmenler Doç. Dr. Zafer İlbars
3. Kültürel Değerlerin Yöneticilerin Karar Verme Stiline Etkisi. Araş. Gör. Handan Deniz BÖYÜKASLAN, Prof. Dr. Belkıs ÖZKARA, Prof. Dr. Şuayıp ÖZDEMİR
4. Psikeart Sayı 40/Tercih